

This pdf is a digital offprint of your contribution in

Silver, Money and Credit. A Tribute to
Robartus J. van der Spek on the Occasion of
his 65th Birthday on 18th September 2014.

PIHANS, vol. 128;

ISBN: 978-90-6258-339-3.

www.nino-leiden.nl/publication/silver-money-and-credit

The copyright on this publication belongs to the publisher,
the Netherlands Institute for the Near East (Leiden).

As author you are licensed to make up to 50 paper prints
from it, or to send the unaltered pdf file to up to 50
relations. You may not publish this pdf on the World Wide
Web – including websites such as Academia.edu and open-
access repositories – until one year from publication (August
2016). Please ensure that anyone receiving an offprint from
you, observes these rules as well.

For any queries about offprints and copyright,
please contact the editorial department at the
Netherlands Institute for the Near East:

NINOpublications@hum.leidenuniv.nl

PIHANS. UITGAVEN VAN HET
NEDERLANDS INSTITUUT VOOR HET NABIJE OOSTEN TE LEIDEN

voorheen Publications de l'Institut historique-archéologique néerlandais de Stamboul

onder redactie van
J.G. DERCKSEN, J. EIDEM, K. van der TOORN en K.R. VEENHOF

CXXVIII

SILVER, MONEY AND CREDIT

A TRIBUTE TO
ROBARTUS J. VAN DER SPEK
ON THE OCCASION OF HIS 65TH BIRTHDAY

Bert van der Spek

(Photo: Yvonne Compier/Communicatie & Marketing, VU)

SILVER, MONEY AND CREDIT

A TRIBUTE TO
ROBARTUS J. VAN DER SPEK
ON THE OCCASION OF HIS 65TH BIRTHDAY

edited by

Kristin Kleber and Reinhard Pirngruber

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR HET NABIJE OOSTEN

LEIDEN

2016

Copyright 2016 by
Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten
Witte Singel 25
Postbus 9515
2300 RA Leiden, Nederland

NinoPublications@hum.leidenuniv.nl

www.nino-leiden.nl

*All rights reserved, including the rights to translate or
to reproduce this book or parts thereof in any form*

Cover illustration: Lydian tribute bringers at Persepolis. Photo: Richard Stone.

Silver, Money and Credit. A Tribute to Robartus J. van der Spek on the Occasion of his 65th Birthday /
edited by Kristin Kleber and Reinhard Pirngruber. — Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije
Oosten.

PIHANS = Uitgaven van het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten te Leiden
(ISSN 1571-5728; 128)

(voorheen Uitgaven van het Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut te Istanbul)
= Publications de l'Institut historique-archéologique néerlandais de Stamboul)

ISBN 978-90-6258-339-3

Printed in Belgium

TABLE OF CONTENTS

<i>Kristin Kleber and Reinhard Pirngruber</i>	
Editors' foreword.	VII
<i>Jaap-Jan Flinterman</i>	
Toespraak bij het afscheid van Bert van der Spek als hoogleraar Oudheidkunde	IX-XII
<i>Amelie Kuhrt</i>	
'Bert' and the History and Historiography of the Seleucid Empire	XIII-XVIII
Bibliography of Robartus J. van der Spek	XIX-XXVII
Tabula Gratulatoria.	XXIX

MESOPOTAMIA

<i>Theo J.H. Krispijn</i>	
Early Silver: Thoughts about the Sign KU ₃ in the Earliest Documents from Uruk	1-10
<i>Jan Gerrit Dercksen</i>	
<i>Kaspam lašqul "Let Me Weigh Out the Silver":</i>	
Mesopotamian and Anatolian Weights during the Old Assyrian Colony Period	11-22
<i>Marten Stol</i>	
The Old Babylonian 'I Owe You'	23-37
<i>Kristin Kleber</i>	
The Kassite Gold and the Post-Kassite Silver Standards Revisited	39-60
<i>Michael Jursa</i>	
Silver and Other Forms of Elite Wealth in Seventh Century BC Babylonia	61-71
<i>Caroline Waerzeggers</i>	
The Silver has gone...	
Temple Theft and a Divided Community in Achaemenid Babylonia	73-85
<i>Johannes Hackl</i>	
New Additions to the Rahimesu Archive:	
Parthian Texts from the British Museum and the World Museum Liverpool	87-106
<i>Reinhard Pirngruber</i>	
The Value of Silver:	
Wages as Guides to the Standard of Living in First Millennium BC Babylonia.	107-118

CHINA AND THE PERSIAN EMPIRE*Bas van Leeuwen and Yi Xu*

Silverization of China during the Ming-Qing Transition (ca. 1550-1700)
and the Consequences for Research into the Babylonian Economy 119-132

*Wouter F.M. Henkelman and Margaretha L. Folmer**Your Tally is Full!*

On Wooden Credit Records in and after the Achaemenid Empire 133-239

Mark Tamerus

Elusive Silver in the Achaemenid Heartland:

Thoughts on the Presence and Use of Silver According to the Persepolis Fortification

and Treasure Archives 241-294

THE LEVANT AND GREECE*Willemijn J.I. Waal*

Silver in Search of his Father:

A Comparative Folkloristic Approach to an Episode of the Song of Silver. 295-306

Jorrit M. Kelder

Mycenae, Rich in Silver. 307-317

Caroline van der Brugge

The Silver Krater of King Phaedimus:

A Small Piece of Tyrian History in the *Odyssey*. 319-332*Diana E. Kretschmann*

'A Bad Penny always Turns up':

Silver Coins and Citizenship Ideology in Classical Athens. 333-348

TOESPRAAK BIJ HET AFSCHIED VAN BERT VAN DER SPEK ALS HOOGLERAAR OUDHEIDKUNDE

Jaap-Jan Flinterman

“Niemand,” zei de Griekse filosoof Herakleitos, “kan twee keer in dezelfde rivier afdalen.” De anekdotische traditie over Griekse wijsgeren kent Herakleitos als ‘de huilende filosoof’. In het Rijksmuseum kunt u een schilderij van de hand van Hendrick ter Brugghen bewonderen waarop hij in deze hoedanigheid is afgebeeld: de tranen biggelen langs zijn wangen. “Niemand kan twee keer in dezelfde rivier afdalen.” Er zijn momenten, Mevrouw de Rector, geachte aanwezigen, waarop ik aan de juistheid van die woorden twijfel, en dit is zo’n moment. Het is vandaag namelijk op één week na drieëndertig jaar geleden dat ik vanaf ditzelfde podium en vanachter deze zelfde kathedraal sprak bij het afscheid van een andere VU-hoogleraar Oude Geschiedenis. Dat was professor Aalders, die het ordinariaat sinds 1957 had bekleed en die op 17 oktober 1981 zijn afscheidscollege gaf.

Natuurlijk zou Herakleitos, kon hij mij horen en mij toespreken, niet om een weerwoord verlegen zitten. Om te beginnen zou hij mij er fijntjes op wijzen dat ik niet langer dezelfde ben als in 1981. “Destijds was je een jochie, Flinterman,” zou hij me voorhouden. Hier zou ik kunnen tegenwerpen dat ik in oktober 1981 toch echt al negendejaars geschiedenisstudent was, maar ik zou er vanaf zien dit gegeven te vermelden, al was het maar om de hier aanwezige studenten geen slecht voorbeeld voor te houden. Mijn stilzwijgen als instemming opvattend zou Herakleitos vervolgen: “En nu ben je een vadsige grijsaard, met één been in Charons boot.” U merkt het, dames en heren, ook filosofen maken zich wel eens schuldig aan enige retorische overdrijving. En Herakleitos zou nog niet klaar met me zijn. Niet alleen zou hij het wel erg voor de hand liggende argument aanvoeren dat de scheidende leerstoelhouder vandaag een ander is dan drieëndertig jaar geleden, ook zou hij me voorhouden dat de leerstoel niet meer dezelfde is: professor Aalders nam in 1981 immers afscheid als hoogleraar in de Oude Geschiedenis en de Griekse en Romeinse staatsinstellingen; de hooggeleerde Van der Spek treedt vandaag terug als hoogleraar Oudheidkunde, in het bijzonder de Mediterrane en West-Aziatische Geschiedenis.

Op dit punt aangekomen zou ik de huilende filosoof natuurlijk gelijk moeten geven. Wel zou ik hem erop wijzen dat de metafoor van de eeuwig voortstromende rivier dan wel heel treffend de onbestendigheid van de werkelijkheid mag verbeelden, maar dat om de verandering van de naam en inhoud van de leerstoel Oude Geschiedenis aan deze universiteit te vangen een andere beeldspraak nodig is: een beeldspraak die recht doet aan het bewuste menselijke ingrijpen waarvan deze verandering het resultaat is. Bert van der Spek heeft zich niet laten meevoeren met de stroom van de rivier, hij heeft ingegrepen in de waterloop en de bedding van de stroom verlegd.

In de bijna eenentwintig jaar dat hij hoogleraar is geweest, maar ook al in de jaren daarvoor, tijdens het ordinariaat van zijn te vroeg overleden voorganger Pieter Wim de Neeve, in 1986 zijn promotor, heeft Bert met noeste ijver en met onverwoestbaar optimisme gewerkt aan de totstandkoming, het behoud en de verbetering van de opleiding Oudheidkunde: een opleiding die studenten in staat stelt zich te bekwamen in meerdere disciplines die bij de bestudering van de oude wereld een rol te vervullen hebben; een opleiding die hen leert om over disciplinaire grenzen heen te kijken en om, idealiter, interdisciplinair te werken; een opleiding waarin de wereld van het Oude Nabije Oosten en de Grieks-Romeinse wereld als geheel – in hun onderlinge contacten en confrontaties, in hun verwevenheid en wederzijdse beïnvloeding – centraal staan.

In zijn eigen wetenschappelijk werk als oudhistoricus zijn diezelfde prioriteiten richtinggevend geweest, getuige zijn institutionele studies over hellenistisch Babylonië en zijn werk aan een nieuwe editie van de Babylonische kronieken uit de hellenistische periode. Daarnaast heeft hij steeds geprobeerd onderwerpen aan te pakken die ook voor historici van andere tijdvakken interessant zouden zijn, getuige zijn werk aan prijzen in Babylonië. Als historicus is Bert van der Spek trouwens een omnivoor: er is weinig wat hem niet interesseert, en hij kan over zeer uiteenlopende onderwerpen met kennis van zaken meepraten. Studenten die zijn onderwijs hebben gevolgd, collega's die met hem onderwijs hebben gegeven, kunnen het bevestigen.

U merkt dat ik er inmiddels in geslaagd ben Herakleitos de mond te snoeren en een begin te maken met de uitvoering van mijn taak als lofredenaar. Toch moet u zich realiseren dat ik voor een welhaast onmogelijke opgave sta. Niet dat Bert te weinig stof zou bieden om daarover de loftrumpet te steken: veeleer is het tegendeel het geval! Maar de vorige keer dat ik achter dit spreekgestoelte stond, had ik tien minuten spreektijd en kende ik het object van mijn enkomiastiek acht jaar; vandaag heb ik vijftien minuten en ken ik de geadresseerde van mijn loftuitingen achtendertig jaar. Daar komt nog bij dat de meeste aanwezigen Bert van der Spek persoonlijk kennen, en van mij verwachten dat ik in die vijftien minuten een waarheidsgetrouw portret in woorden schets. Een beetje geflatteerd, dat mag, maar het moet wel herkenbaar blijven. En dat dan ook nog eens in de wetenschap dat niets zozeer zou indruisen tegen de geest van de scheidende geleerde als het vermorsen van kostelijke drinktijd door het overschrijden van mijn spreektijd. Ga er maar aanstaan.

Veel verder dan een paar ruwe penseelstreken zal ik het vandaag niet brengen; voor een completer beeld moet u op mijn memoires wachten. Ik zal proberen de vraag te beantwoorden aan welke karaktereigenschappen Bert van der Spek zijn onloochenbare successen als hoogleraar te danken heeft. In mijn beantwoording van die vraag zal ik mij bepalen tot vier kwaliteiten. Dat zijn achtereenvolgens: een aanstekelijk enthousiasme voor zijn vak; het vermogen om van voortdurend veranderende omstandigheden gebruik te maken om eigen doelstellingen te verwezenlijken; het vermogen om eigen prioriteiten te stellen; en, niet in de laatste plaats, het vermogen om mensen voor zich in te nemen.

Berts enthousiasme voor geschiedenis in het algemeen, voor Oude Geschiedenis in het bijzonder en zeer in het bijzonder voor de geschiedenis van Babylonië in de Hellenistische periode is zo evident dat ik daaraan weinig woorden vuil hoeft te maken. Maar wat niet onvermeld mag blijven is dat hij zich ook altijd heeft ingespannen om de resultaten van zijn onderzoeken toegankelijk te maken voor vakgenoten én voor geïnteresseerde leken. Het beste voorbeeld hiervan is de (voor-) publicatie van de Babylonische kronieken uit de hellenistische periode op die onovertroffen website op het gebied van de Oudheidkunde, Jona Lenderings Livius.org. Maar Bert heeft naast zijn talrijke wetenschappelijke publicaties ook veel geschreven voor een publiek van niet-specialisten en geïnteresseerde leken. Geen inspanning was hem te veel om zijn vak aan de man te brengen. 'Valorisatie' heet dat tegenwoordig, geloof ik.

Dan dat vermogen om van voortdurend veranderende omstandigheden te profiteren. Als de faculteit na een slecht nieuwsgesprek met het College van Bestuur weer eens een nieuw, wervend onderwijsconcept lanceerde, dan slaakte menig lid van het wetenschappelijk personeel de verzuchting: "Niet wéér, hè?" Bert reageerde dan geheel anders. De plannen werden nauwlettend tegen het licht gehouden teneinde te ontdekken in hoeverre ze ruimte boden voor verwezenlijking van wat hem zelf voor ogen stond. Zo mogelijk werd die ruimte nog wat opgerekt door gerichte gesprekken met beleidsmakers, en dan ging Bert aan de slag. Zo heeft hij van de introductie van de tweemajorenstructuur – dat was het voorvorige wervende onderwijsconcept, geloof ik, maar ik ben de tel inmiddels enigszins kwijtgeraakt – gebruik gemaakt om binnen de afdeling Oudheid – de

voormalige afdeling Oudheid, moet ik inmiddels zeggen – volledig gematificeerde programma's te ontwerpen, zodat onderdelen tegelijkertijd aan studenten uit meerdere opleidingen konden worden aangeboden. Dat was een enorm gepuzzel, en ik geloof dat we zijn opgehouden met tellen bij de twintigste variant die Bert in elkaar had gedraaid; de huidige programma's van Archeologie, GLTC en Oudheidkunde gaan in feite nog steeds terug op de toen door Bert verrichte titanenarbeid.

Tja, en dan dat vermogen om eigen prioriteiten te stellen. Laat ik er meteen bijzeggen dat dit een kwaliteit is die niet altijd voldoende is geapprecieerd. Bert is nooit bang geweest voor hard werken, en uit eigen waarneming weet ik dat hij in de loop der jaren alleen maar harder is gaan werken. Maar hij bewaarde zijn energie bij voorkeur voor dingen waarvan hij het nut of de aardigheid inzag; andere dingen konden wel eens even blijven liggen op zijn bureau of in de omgeving daarvan. Eén voorval ter illustratie. Het moet in 2009 of 2010 zijn geweest dat Bert zijn bureau opruimde. Ik wil met deze formulering geenszins suggereren dat dit de eerste keer sinds het begin van zijn ordinariaat was, maar laten we zeggen dat hij er geen gewoonte van maakte. Tijdens de opruimwerkzaamheden, waarbij ook ik aanwezig was, stuitte hij op een envelop waarvan reeds het logo verried dat hij enige tijd geleden moest zijn verzonden. Hij opende de envelop en wierp een blik op het schrijven dat deze bevatte. Het was afkomstig van een of ander bestuurlijk gremium, ik zou echt niet meer weten welk. Bert las hardop de dagtekening voor: 7 maart 2003. Daarna las hij, eveneens hardop, de twee in vette hoofdletters gezette woorden die boven het schrijven stonden ('ZEER DRINGEND'), en voegde er peinzend aan toe: "Zó dringend was het nu kennelijk ook weer niet."

Natuurlijk leidde dit vermogen eigen prioriteiten te stellen, dat soms werd misverstaan voor een gebrek aan punctualiteit, wel eens tot enige irritatie, maar dan kwam de laatste kwaliteit waarbij ik wil stilstaan, Bert te hulp: zijn vermogen om mensen voor zich in te nemen. Het was helemaal niet zo moeilijk om zo nu en dan boos te worden op Bert. Maar wat praktisch onmogelijk was, dat was om boos op hem te blijven. Ik ga niet proberen uit te leggen hoe dat nu precies kwam. Liever maak ik u deelgenoot van een illustratie van zijn vermogen om mensen voor zich te winnen. Daarvoor moeten we terug naar het jaar 1976: het jaar waarin een benoemingscommissie werd ingesteld voor een wetenschappelijk medewerker Oude Geschiedenis aan deze universiteit. De commissie bestond uit de professoren Aalders en Kleijwegt en de student Flinterman. Laatstgenoemde zat in die commissie namens MERLIJN, de organisatie van de studenten Geschiedenis. MERLIJN was midden jaren '70 een behoorlijk radicale club, praktisch onderdeel van de studentenvakbond aan de VU, de SRVU. De kandidaat die unaniem door de commissie werd voorgedragen, was de kort daarvoor in Leiden afgestudeerde drs. R.J. van der Spek, een jongeman die zich er bepaald niet voor schaamde dat hij zijn studententijd in Leiden had doorgebracht. Een botsing van culturen tekende zich af. Bij MERLIJN werden de wenkbrouwen gefronst over het feit dat ik had ingestemd met de benoeming van een Leidse corpsbal: voor subtiliteiten als het verschil tussen SSR en MINERVA hadden mijn critici geen emplot. Maar binnen een paar maanden na Berts benoeming was de stemming volledig omgeslagen, en werd Berts aanwezigheid bij feesten en introductieweekends ongaarne gemist (zie afbeelding op pagina XII). Natuurlijk, zo luidde de algemene opinie, Bert wás een corpsbal, dat viel niet te ontkennen, maar hij was wel een áárdige corpsbal. Hoe die omslag zich precies voltrokken heeft, ik zou het niet durven zeggen. Wel meen ik mij te herinneren dat met name het vrouwelijke gedeelte van de MERLIJN-aanhang zich al spoedig in overgrote meerderheid opvallend vergevingsgezind betoonde ten aanzien van mijn politieke misstap.

Van de huilende filosoof ben ik uitgekomen op deze lachende filosoof, tot wie ik nu, heel kort, rechtstreeks het woord ga richten. Ik heb dat tot dusverre niet gedaan, want het gevaar van sentimentaliteit ligt dan op de loer. Maar nu moet het toch even. Dit wordt dus een heel serieus slotakkoord.

Beste Bert. Vierentwintig jaren hebben we een werkruimte gedeeld en naast of tegenover elkaar gezeten; de laatste jaren meestal tegenover elkaar. Vierentwintig jaren hebben we onder jouw leiding, met grote inzet en in even grote eendracht en harmonie, samengewerkt. Vierentwintig jaren hebben we veel lief en leed gedeeld. Ik koester de herinnering aan die jaren. Vanaf begin vorige maand nam de frequentie van je bezoeken aan de VU af, en de gevoelens van desoriëntatie en deprivatie die bij een rouwproces horen, maakten zich van mij meester. Toen ik je collega Mediterrane Archeologie, Gert-Jan Burgers, deelgenoot maakte van mijn gemoedstoestand, adviseerde hij mij een portretfoto van jou als bureaubladachtergrond te nemen; dan zou het weer net zijn alsof je tegenover me zat. Ik heb zijn suggestie serieus overwogen, maar ach! Zou het iets oplossen? Een bureaubladachtergrond zegt niet “Wat hebben we toch een rotleven,” als een aanleiding tot die verzuchting passeert. Een bureaubladachtergrond, die kun je niet sarren als Feyenoord weer eens een buitengewoon schlemielige nederlaag heeft geleden. Nee, dat rouwproces, daar kom ik ook zonder jouw konterfeitsel op m'n computer wel doorheen. Maar ik hoop oprecht dat we elkaar regelmatig zullen blijven zien om van gedachten te wisselen over gemeenschappelijke interesses, binnen en buiten het vak. Soms zullen zulke ontmoetingen plaatsvinden binnen de muren van deze universiteit, bijvoorbeeld als je weer eens gebruik wilt maken van onze welvoorzene universiteitsbibliotheek. Soms ook daarbuiten, bijvoorbeeld op vrijdagmiddag in Café De Zwart.

Beste Bert, geniet met Belinda van de vrijheid die je met noeste arbeid hebt verdiend. Ik eindig met de parafrase van een schriftwoord; tenslotte was voor ons allebei de Bijbel de éérste kennismaking met de oude wereld. Mogen de jaren waarvan je zult zeggen “Ik vind daarin weinig vreugde meer” lang op zich laten wachten – heel lang.

Bert van der Spek, Lecturer in Ancient History, at a party of MERLIJN, the union of history students at the Vrije Universiteit, Amsterdam, 6 October 1978; photo: Henk Olijhoek.